

DİSK EYLEMİ VE ÖTESİ

**DEMOKRASİYİ SAVUNMADA ÖNCÜ GÜÇ :
İŞÇİ SINIFI**

İşçi sınıfımız demokrasinin savunucu ve müdafaecisi öncü gücü olduğunu bir kez daha gösterdi. İşçilerimiz DİSK üst yönetiminin aldığı «genel yas» kararının bir ifade biçimi olarak işyerlerinde Devlet Güvenlik Mahkemelerini ve MC iktidarını protesto direnişlerine geçtiler. Dünyanın her yerinde ve her zaman demokrasi; politik hak ve özgürlükler, acı mücadele ve büyük özerlikler elde edilebilmiş, korunabilmiş, geliştirilebilmiştir. Uğrun-da mücadele vermeye değmeyen hayat, yaşama-ya değer bir hayat olabilir mi?

Bunu böylece belirttikten sonra şimdi o-lup bitenlerin hikayesine, inceleme ve de-ğerlendirmesine geçelim :

DİSK'İN İLK KARARI : MC'NİN DÜŞÜRÜL-MESİNE VE HALKTAN YANA BİR İKTİDAR KURULUNCAYA KADAR

İşçilerin direnişi, DİSK üst yönetiminin 16 Eylül Perşembe günü Basın'a açıkladığı kararla başladı. (Belirtmekte yarar var: Ba-sın bülteninde üst yönetim yerine «DİSK Ge-nel Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi'nin ortak kararı» olarak geçmekteydi de, DİSK'e üye sendikaların başkanlarından oluşan Ba-skanlar Konseyi tamamen istisari bir kurul-du, herhangi bir konuda herhangi bir karar alamaz.) Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yeniden kurulmak istenmesini görsen DİSK üst yönetiminin aldığı kararı açıklamak üze-re basın toplantısı düzenleyen DİSK Genel Başkanı Türkler, toplantıdaki konuşmasında, MC yönetiminin ilkeyi içine düşürdüğü bu-nalımı ve halkımızın MC'ye hayır dediğini be-lirttikten sonra DGM'lerin MC tarafından ni-çin istendiğini anlatıyor ve alınan kararı a-çıklıyordu :

«İki gündür toplantı halinde bulunan DİSK Genel Yönetim Kurulu ile Başkanlar Konseyinin müşterek toplantısında,

— Bu iktidarın Anayasal ve demokratik yoldan düşürülmesine ve halktan yana bir iktidarın kurulmasına kadar tüm ülkede Genel Yas ilanı,

— Anayasal ve demokratik haklarını, DİSK'in «tabanın söz ve karar sahibi olma»

temel ilkesi içinde kullanabilmesi açısından işçi üyelerimizin serbest bırakılması,
— Örgütümüzün bulunduğu merkezlerde her gün genellikle öğleden sonraları DİSK ta-rafından sessiz matem yürüyüşleri ve miting-ler düzenlenmesi,

— Bunun dışında DİSK tarafından dü-zenlenmeyen hiçbir yürüyüş, miting gibi gös-teriyi üyelerimizin katılmaması, ve bozguncu unsurların içeriden veya dışarıdan gelecek tahriklerine olanak verilmemesi için üyeleri-mizin çok dikkatli ve titiz davranmaları, kararlaştırılmıştır.»

Bülten, «tüm işçileri, ilerici ve demokra-tik kuruluşları DİSK'in bu tarihi kararını des-teklemeye» çağırısı ile son buluyordu. (DİSK Ajansı, 16.9.1976, Sayı: 976/202'den)

Aynı gün kısmen ve ertesi gün daha yay-gın olarak DİSK'e bağlı sendikalara üye iş-çiler işyerlerinde protesto direnişine başladı-lar.

Türkiye İşçi Partisi Başkanlık Kurulu, DİSK kararının açıklanmasından hemen son-ra olağanüstü olarak toplandı. Duruma ilgili bütün ayrıntılar ve olasılıklar değerlendiril-di; başlatılan hareketin bu kararlar doğrultu-sunda yürütüldüğünde karşılaşılabileceği so-runlar irdelendi ve sonuçta, hareketin doğru konum ve yürütümü için gerekli şartları açık-layan uyarı bildirisi oy birliğiyle onaylanarak ertesi sabah kamu oyuna açıklandı :

T.İ.P. BAŞKANLIK KURULU'NUN UYARISI

«Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu-nun Meclis'ten çıkarılması girişimine karşı iş-çi sınıfımızın, ilerici demokratik güçlerin, ka-mu oyunun gösterdiği duyarlık ve tepki do-ğal ve yerindedir; çünkü, İşçileri Bakanı her ne kadar tevil yoluna sapıp «DGM kanunu iş-çi haklarına ilişkin değildir» dese de söz ko-nusu kanun ve getirmek istediği olağanüstü mahkemeler işçi sınıfının ve tüm kol ve ka-fa emekçisi kitlelerin demokratik hak ve ö-zgürlüklerini hedef almakta, bunlara karşı bir baskı aracı olarak öngörülmektedir.

Parlamento içi mücadelenin parlamento dışı demokratik kitle eylemleriyle desteklen-mesi, demokratik mücadelenin doğru ve e-fkin bir kuralıdır. Bu eylemlerin başarılı ola-bilmesi için hedef ve biçiminin somut şartlar ışığında gerçekçi ve geçerli nitelikte olma-sı ve doğru örgütlenmesi şarttır. İnce hesapa-rın yapıp tezgahlanmak istendiği, oyun içi-nde oyun oynanması ihtimalinin kuvvetli ol-duğu günümüz şartlarında bu husus asla göz-

den kaçırılmaması gereken bir önem kazan-maktadır.

Başta işçi sınıfımız olmak üzere bütün i-lerici ve demokratik güçler bu durumun bi-lincinde olarak demokratik hak ve özgürlük-ler mücadelesini sürdürecektirler.

Zafer ergeç demokrasiden yana güçlerin olacağıdır.»

Gerçekten, bildiride işaret edildiği üzere, toplumsal mücadelede girilen eylemlerin başarılı olabilmesi için hedef ve biçiminin so-mut şartlar ışığında gerçekçi ve geçerli nite-likte olması ve doğru örgütlenmesi şart bu-lunmaktadır. Oysa DİSK'in «genel yas» ila-nına, koyduğu hedefe, önderdiği eylem biçimi-ne ve örgütlenme düzenine bu açıdan bakıl-dığı zaman bu girişimlerin bu ölçütlere uy-madığı görülmektedir. Ve neler olabileceği de ta başından aşağı yukarı belli gibiydi.

Bir kez, gösterilen hedefle bu hedefe u-laşmak için benimsenen yöntem uyumlu de-ğildi; yani araç amaca uygun değildi. Göste-rilen hedef MC'nin düşürülmesi ve yerini halktan yana, demokratik, ilerici bir iktida-rın almasıydı. Bu amaca yönelik, ama bir za-man siresiyle sınırlı belirli ve yoğun eylem-ler türü önerilebilecekken bu yapılmamıştı; tersine, MC iktidardan düşürülünceye kadar, onun yerini belirtilen nitelikte bir iktidar alınca-ya kadar sürecektir kesintisiz bir hare-ket öngörülmektedir. Hedef bu biçim konu-larak, eylemin hedefe ulaşması olanağı daha baştan yokedilmiş bulunuyordu. Ne «genel yas» m, ne her gün yapılması öngörülen yü-rüyüş ve mitinglerin, ne de serbest bırakılan işçilerin demokratik hak ve özgürlüklerini kullanarak girişecekleri eylemlerin «anayasal ve demokratik yoldan» MC iktidarını düşürü-lünceye ve «halktan yana, ilerici, demokra-tik» bir iktidar onun yerini alınca-ya kadar sürdürülmesine olanak yoktu. Meğer ki, zaten sallantıda olan MC iktidarının düşmesinin bir fiskeye bağlı olduğu, DİSK'in başlatacağı ha-reketin bunu sağlayacağı; arkadan, başta so-syal demokrat sendikalar olmak üzere bütün Türk - İş üyelerinin de kendilerine katılaca-ğı; diğer yandan böyle bir hareketi burjuva-zinin hiç değilse önemli bir kesiminin, MC'den giderek umudunu kesip CHP'yi bir ikti-dar almasıyla olarak daha fazla benimsen-kesiminin hoşgörü ile karşılayacağı; bu ihtimal-lerden bir kısmı veya hepsi düşünülmüş, bu-na inanılmış veya durum böyle değerlendiril-miş olsun. Böyle bir olasılık dışında, hare-ket, daha başından hedefe ulaşmama-ya mah-kûm edilmiş bulunuyordu. Üstelik böylesine

enlem ve gerçekleşmesi zaman alacak, güçlüklerle karşılaşacak bir hedefe ulaşılabilmesi için önerilen araç, yoldan neydi? » Genel Yas' ılları. Oysa yas, bir mücadele, bir eylem biçimi değildi. Yas tutmakla birşey elde edilmez. Yas, bir ürünü, bir kaderline ve yakınına ifadesidir. İki simit, demokrasî mücadelesi veren ileri güçler ve kimsiler ise, mücadele sırasında durumun en düşük görüldüğü zamanlarda bile, yas ılları etmeler ve yas tutmaktırlar. Daha büyük bir kararlılıkta hak ve özgürlükler mücadelesini sürdürürler. Sürdürmeleri güçtür. Bu onun için «genel yas» değil, DGM tasarrufları ve kuruluşlarına karşı ve genel olarak MC'ye karşı protesto hareketi ılları edilebilir, ve bir zaman süreyle aynı ruhu ve etkin protesto eylemleri önertip düzenlenebilir. Nitekim DISK'in kararında önerilen ıllı eylem biçimi de bir protesto hareketine uygun duşuyordu, yürüyüşler ve mitingler. Ama pankartlar, flamlar, çarşısı sloganlarına yapılan gerek yürüyüşler; protestonun anlamının a-cıklanması, halkın demokratik mücadeleye katılması ve desteklemeye çağırılması, kamu oyunun dikatini çeken, uyarıcı gerekçeli mitingler gerekirdi, göstermelik değil.

DAĞIN DOĞURDUĞU FARE : CUMARTESİ YÜRÜYÜŞÜ

Önceden karar verilmişti. Cuma günü DISK Ajansının bülteneyle açıklandı. Cumartesi günü Beşiktaş'tan Taksim'e yürünecek. Bu arada yürüyüşün iptal edildiği söyleniliyordu, daha sonra yapılmış kesinlik kazandı. Ama bu yürüyüş, herkeşin bilinen «gösteri yürüyüşü» olmayacaktı. Yürüyüş biçim değildi. İşçiler değil, işçilerin bindiği otobüsler yürüyüşlerdi. Gerçekten öyle oldu. Tam «genel yas» ıllarına yarışır biçimde, Beşiktaş'tan Taksim'e otobüsler yürüttüldü. DISK işçilerinin bizzat yönetecek sorumluluğunu üstlendiği tek eylem de bu oldu.

Bu, üst yönetimde kendin gösteren ıllıklığına belki de ilk düşa veran biçimi olmuştur. Kararların alındığı Perşembe ıllı yürüyüşün yapıldığı Cumartesi arasındaki kısa sürede acaba ne olmuştur, ne değişmiştir, hangi dağlara karlar yağmış, hangi uyarılar titilmiş, hangi güvenceler ortadan yok olmuştur; yoksa ilk gün olan ve yukarıda açıklanan kararlar doğrultusunda yapılacak olan şey gerekçeleri ne kadar muvafık, bilimsel, yasal alan kararlarına göre bir tek gün değil her gün, ve bir tek İstanbul'da değil DISK örgütünün «bulunduğu merkezlerde» yapılması gereken «sesli matem yürüyüşleri ve mitingler» yerine, DISK üst yönetiminin bütün direniş boyunca tek yaptığı eylem bundan ibaret kaldı. Dağ fare doğurmuştur. Birkaçın eski günleri, daha birkaç ay öncesinde 1 Mayıs mitingini gerçekleştirmiş olan işçi simitleri, hem de direnişin en sıcak günlerinde üst yönetime uygun görülün eylem türü işte bu matem yürüyüşüydü.

DİRENİŞ BOYUNCA YÖNETİMİN TUTUMU: İŞÇİLER ÖRGÜTSÜZ, YALNIZ BIRAKILILI-YOR

DISK üst yönetimi toplantısı, bir «genel yas» ılları kararı almış ve bu yas tutmanını eylem biçimlerini saptamış; yürüyüş ve mitingler, daha başka eylemler de öngörülebilirdi; (yogun bildirli dağıtma, afişleme, kapalı salon toplantıları gibi). Bu kararlar kitleyle baylayıcı kararlardı, «serbest bırakılma» kararlarıydı. Eyle alan kararlar «demokratik

hak ve özgürlüklerin kullanılması» na ilişkin. Durum böyle olunca «serbest bırakılma» bir tutarsızlık, bir çelişki olmaktadır. Ama, birtakım gerekçelerden dolayı böyle bir formülasyona gidildiği bir an için kabul edilirse, o zaman demek şudur: tabanın, kitlelerin «söz ve karar sahibi olması», onun başıboş, yalnız, örgütsüz bırakılması anlamına gelmez. Kitle, örgütlenerek, örgüt içinde ve örgüt a-racılığıyla söz ve karar sahibi olur, odayı alır. Kitlelerin söz ve karar sahibi olması sağlamsa örgütün temel görevidir. Örgüt hiç bir zaman kitleyiñiñ dışlayamaz, başıboş, yalnız bırakamaz. O zaman örgüt, örgüt ol-maktan çarkı, varlık nedenini yitirir. Her hal ve şarta örgüt, kitlelerinin eylemini düzenleme, disiplin altında yönlendirmek zorunda-dır.

Hele örgüt üst yöneticilerinin, «işçilerin giriştiği eylemlerin sorumluluğu kendilerine atılır, örgüt sorumlu değildir» yolu demeler veremeleri, sorumluluğu üzerlerinden atarak girilen direnişleri de kurisi nitelikte bir tutum içinde olmaları en hafif deyimle olecek iş değildi. Ama oldu: O kadar ki, Genel - İş başkanı ve CHP milletvekili Baş-tın, en çarpıcı ifadesiyle vererek sorumluluğu, bu konuda akla hiç gelmeyecek isim olan Tunç'a yüklemekte bile çekinmedi.

Demecinde işçilerin eyleminden habersiz olduğunun ılleri üstün Bastırık, «Belki de bütün bunlar Halil Tunç'un basın toplantı-sından sonra olmuştur. Bilyorsunuz, Tunç DGM yaslaştığı takdirde ortak eylemle gi-deceklerini söylemişti. Belki de işçi bu söz-lerden sonra ayaklandı. Bu eylemlerden DISK yöneticileri sorumlu tutulamaz. Sorumlular, eylemi yapan yüzbinlerce işçidir» demiştir.

Bastırık, ıllerde kendisi hakkında bir so-ruşturma olmasının mümkün olup olmadığa sorusuna ise, «Yapmadığım eylemden ben yü-kümlü tutulamaz» demiştir.

(17 Eylül tarihli Hürriyet'ten)

Üst yönetimlerinin bu tutumlarına karşı-lık «demokratik hak ve özgürlüklerin kulan-lanması serbest bırakılan» işçiler politik bilinç-li oldukları gösteren bir davranışla iş yerlerin-de protesto direnişlerine geçtiler. Bu, genel-likte kabul edilmiş ve uygulanan ve bizde de geçmişte uygulaması olan demokratik bir eylem biçimidir. Ne var ki, verili durum ve şartlarda, «Anayasal ve demokratik yoldan MC ıllikardan düşüncem ve yerini halkanıyca ama, demokratik, ılleri bir ıllikardan alıncaya kadar» sürdürülebilmesi olanağıdır. İşçiler başlı başına eyleme de girebilirler, sürenin be-lirsiz zorluğu dolayısıyla aynı olanağıdır, söz konusu olamaz. Ama bunları verilmemiş eyleme işçiler değildi; sorumluluk bu işçi kararlar alıp bu biçim uygulamalara yö-rişen örgüt üst yönetinideydi. Saptanan «hedef ve eylem biçimi gerekçeli ve geçerli» değildi ve eylemler «doğru örgütlenme» misti.

İşçiler politik bilinç ve olgunluklarının her gün yeni örneklerini vere vere direnişle-rini sürdürmeye çalışıyorlardı. Bu sırada gö-rüldü ki, işçiler yalnız «serbest» bırakılmış değildi aynı zamanda başıboş ve yalnız da bırakılmışlardı. Yöneticilerden yapılmış yuka-rdaki alıntılar, bir dereceye kadar mazur sa-yılabilirler biçimde yalnızca örgütlü antide-mokratik yas tutularından korumak endişe-sinin ürünü değil, üst yönetim için gerekçeli bir tutumdur da ifadesi olmaktadır. Bir çok yer-de daha ilk gündün gözetilince alınmalar baş-lamış, fabrika ve bölge temsilcileri bu durum-da ne yapacakları, ne yapmaları gerekliği so-

rusuna cevap verecek yetkili bir merci, bir yönetici dahi bulunamamıştı. Bu serbest bi-rakılma, dolayısıyla direniş ne kadar sürecekti, ılleri atımlar karşısında ne yapılacak, kime birşey bilmiyordu. Devamı «toplantı-da» oldukları söylenen yöneticilerin ne tele-fonla, ne bizzat bulmak bir türlü mümkün olamıyordu. Kafalarında kavramlar vardı ama işçilerinle razıma işçiler ve temsilcileri, bir yetkili bulamayınca birbirlerini, komu iş yerlerindeki arkadaşlarına danışarak, tartışa-rak el yordamıyla, ama bilinç ve olgunluk içinde direnişlerini sürdürüyorlardı; üst yön-e-timin, tutumları yeniden güden geçirmeli-sin istediği 21 Eylül gününe kadar.

ÜST YÖNETİME YÜZGERİ EDİŞİN KILI-FI: İLK KARARLAR BÖLÜNÜYOR

20 Eylül Pazartesi günü, Milli Güvenlik Kurulu'nun bu konuyu da görüşmek üzere toplandığı saatlerde DISK Ajansı'nın 976/204 sayılı bülteninde, bültenin ifadesiyle «DISK'in Genel Yas ıllanının 41 ve 42. maddeleri bu bül-mü tarafından kasıtlı olarak tahrib edilme-si ya da yanlış yorumlanması üzerine DISK ge-nel başkanı Kemal TÜRKLER'in yazılı basın demeci» yayımlandı. Demecin kararlarına ilgli bölümünde Türkler aynen şöyle diyor-du: «16 Eylül tarihli DISK Genel Yönetim Kuru-lu ve Başkanlar Konseyinin aldığı kararlardan şu ikisi bilerek ya da bilmeyerek birbirine karşıtılmıştır. Birinci karar şöyledir: «Bu ik-tidarın anayasal ve demokratik yoldan düşü-rülmesine ve halkanıyca yana bir ıllikardan ku-rulmasına kadar tüm ülkede GENEL YAS ıllı kararları yürürlüğe geçirecektir» Genel Yas ıllı hangi eylem biçimleriyle yürürlüğe de şu şekil-de açıklanmıştı: Sessiz matem yürü-yüşleri veya mitingler. DISK bu kararını ilk kez 18 Eylül Cumartesi günü İstanbul'daki yürüyüşle uygulamıştı».

İkinci karar Genel Yas ıllı eden birinci kararla karşıtılmıştı ve kesinlikle karşıtıl-mamalıdır: «Anayasal ve demokratik hakları-nı, DISK'in tabanını söz ve karar sahibi ola-tırmak ıllikarında kullanılabileceği açısından işçi eylemlerinin serbest bırakılması kararlaştırılmıştır». Açıkça görüldüğü gibi DISK, bu kararın ne kadar süreceğini belirtmemişti.

Bazı gazete yorumları, bu kararın uygu-lama süresini Genel Yas'ın uygulama süre-siyle karıştırmış ve kamu oyunu ters yönde etkilemişler. Bundan kaçınılması gerekir.

Mazer görüldün; türkçe okuyup yazma bilen herkes gibi bizler de «yanlış» yorum-la-nyalar aramızdaydık, işçiler de öyle. Yukarda aynen yapılan alıntıda görüldüğü üzere son-dan dilerlerinden ayrılmış gerekçeli ılleri sürülen karar, ilk kararın ıllı bölümünün ara-sına yazılmış bulunuyordu, ve hep birlikte bir bütün oluşturmaktaydı. Diğer yandan «ser-best bırakılma» işçilerin «hergün miting ve yas yürüyüşlere katılmasına da ıllilen olanak yoktu.

Kararları bölen bu açıklama genellikle görüldüğü kurtarılmış isteği olarak değeri-lendirildi, ve artık herkes bu bültenle yera-lan ıllinci kararın «süresi» nin son veya bu biçimde «sona erdiği» nin ıllanını bekliyor-ordu. Ertesi gün bu da geldi. Zaten baş iş yerlein-de açıklama daha o gündün böyle yorumlan-mış ve uygulamasına koyulmuştu. Diğer yan-dan bazı CHP'de sendika yöneticisi ve yöneti-cileri (Genel - İş ve Bursa Siemens'de görü-lüğü gibi) kendi Parti ılleri veya yönetici-leriyile temas ettikten sonra «serbest» kal-maktan vazgeçmiş bulunuyorlardı bile.

CHP'İN TUTUMU: OLAY MC'NİN OYUNU MU?

DISK'in ilk kararının açıklanmasından i-tibaren herkes, her kuruluş, kendi politik ko-num ve eğilimine ve olayı ne derece kamu-let ve derinlemesine veya yüzeysel incele-diğine göre değişen bir tavır ve tutum takin-di. Bunlar bilinmekte; yenilemeyecekti. An-cak bu konuda özellikle CHP'nin tutumu ü-zerinde daha fazla dikkatlice durmakla ya-rar var. CHP, DISK'in kararına ve işçilerin protesto direnişlerine açıkça karşı çıkmadı, açıkça desteklemedi de. Ama karşı çıkma-nakla dolayısıyla destekler görünümlü ol-du. «DISK kendi başına başarıya ulaşamaz» deyip Türk - İş ile işbirliğini çağırmasından, eylemin başarıya ulaşmasını istediği sonuc-u çıkarılabilir oldu. Bu sonucu çıkarılardan C. Arcayürek Hürriyet gazetesinde Ecevit'i bu konuda «açıklığa» davet etti, bir hayti de çıkışarak. Protesto hareketinin sona eriş-i-nin ertesini güçlü gazetelecek çarm demecinde Ecevit istenilen açıklığı getirdi. Ecevit bu a-cıklamasında Arcayürek'in istediğine uy-mu-yor, DISK'e ve işçi eylemlerine karşı çık-mı-yordu; ama anlamı ve öneemi olan şu ki, karşı çıkmayışın, bunun burjuvazinin ama-çlarına uygun olduğu gerekçesine dayandır-ı-yordu. Yürüttüğü muhakeme tek noktada to-planabilir -

— Türkiye belli bir sanayileşme aşama-sına ulaşmıştır. «Hen sayıkça, hem örgülen-me bakımından oldukça güçlü bir işçi toplu-luğuna» sahiptir.

— Böyle bir ülkede «işçi hareketlerine karşı yanlış davranılması sona derece büyük sosyal ve siyasal sorumluluk ortaya çı-karır. Toplumun ve psikolojik koşulları göz-önünde tutmaksızın bu yetkilileri gerekçeli ge-reksiz, yerli yerinde kullanmak yarardan çok zarar getirir».

— Bu zararla şunlardır: «Devlet otorite-sini güçlendirmek, zayıflatır, çalısma barışı-nı bütünüyle çökertir. Bugün Türkiye böyle bir tehlikenin eşiğindedir».

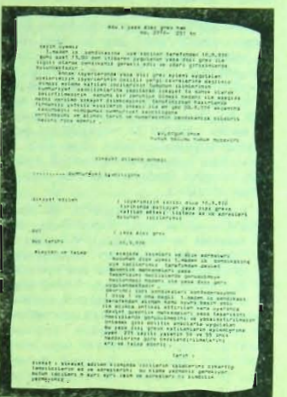
— Böylece burjuvazinin istediği anlamda çalı-sma barışının üzerine çekilmektedir.

Ya, CHP'nin ıllinci en yüksek yetkilisi-nin, Genel Sekreter Eyoğlu'nun söyledikler-i: «İşçiler, Demirel'in niyetini sezerek eylem-lerini tam zamanında durdurmuşlardır», yani MC'nin oyununu bozmuşlardır. Ancak, bu oyun ne zaman oynanmaya başladı, ilk an-dan itibaren mi vardı, yani ilk kararlardan ba-sı bir MC oyunu mu var ortada, yoksa son-dan oyun içinde oyun mu oynanmış istendi, Eyoğlu'nun demecinde bunlar belirtilmi-yor.

BURJUVAZİNİN KARŞI SALDIRISI: BİN-LERCE BİLİNCİLİ, SEÇME İŞÇİ İŞTEN ATI-LIYOR

Daha direnişin ilk gününden itibaren burjuvazinin yer yer başlamış olan karşı sal-dırısı «gözen geçirme» kararından sonra bir-diren yoğunluk kazandı. Aıllağa rafinerisinde toplan, dilerlerinde işçi simitini işyerle-rindeki temsili yönetici gibi seçilmiş diri-lemanları, sosyalist işçiler 17. madde ile kendilerini kapının dışında bulunduk. İşçi ku-yum binler geçti. Bu nitelikte işçilerden kurtuldukları işi işverenler çayır memnun-ol-du. Bir işveren arkadaşımız bir işyeri yü-neticisine telefonda şöylediği gibi «bu fıssat

bir daha ele geçmez» di. Öte yandan burju-vazi, kendinden gayet emin olarak «fevri» davranışlarını kaçınılmaz da istemekten geri durmuyordu. Madeni Eya Sanayicileri Sendikası (MESS) ıllı hazırlayıp başla işyerle-ri yöneticilerine gönderdiği Savcılığa bayır-ma dilekçe formüllerinde, yukarı bölümde di-mine katılan bütün işçilerin adlarını yazıl-mış istenilmiş aşağıdaki ıllıncı nota «sim-diki yalnız temsilciler» demektir.

Burjuvazi için bu kısa süreli eylemde bi-rinci planda iş işyeri bulunmaktaydı. Ekono-mi için stratejik önemi olan petrol ve demir türevlerinin üretildiği Aıllağa ve İpraz gibi ılli rafineri ile Ereğli Demir - Çelik. Ereğli'de bir kıym görüldü, ama zaten orda işçiler de, kuskusuz sendika üst yönetiminin bilgi ve isteği ile, pek te öyle «serbest» bırakılmış değildiler. Bir gün süren direniş ertesini gün sona ermişti. İpraz'da ise yetki uyarısızlığın da biriktirildiği kısmi bir davranış oldu ve bu-na karşılık da kısmi bir kıym. Aıllağa'da ise sendikadan egemen yöneticileri her ne kadar «ıttında sayan» sayılsalar da, yöneticiliği a-mirlerinin ilk genel kongreye kadar ancak sürüleceği bildirildiğinden, ıllistek orda hare-ket aşığıdan yukarıya doğru ve tam bir bir-lik içinde oluştuğundan en acumasız, en sert ve büyük kıym Aıllağa'da görüldü. Bine ya-kın işçi bir anda işten atıldı. Diğer işyerle-rinde ise, belirlitildiği üzere, sosyalistler, bi-linçli, mücadeleci, çevrelerinde etkin işçiler baş saray almaktadı. Burjuvazi, kendisi iş-çinin ne derece önem taşıdığına işçi yeti-bilmekte ve deşlerlenmektedir, ve bu olay do-layısıyla arıyıp da bulamadığı fırsatı pek gü-zel eline geçirmiştir.

Gene bu olay gösterdi ki, DISK üst yö-netimi, kullandıkları nerer fısıldamış veya du-rum nasıl deşlerlendirilmiş olursa olsun, örgütü koruma gücü bahanesinin de yadırmı-sı, bizzat kendileri için «rıat» la ılligil araç ve yolları, olaya konan istmden boyanları-nın ve virgüline bedel en ince ayrıntıla-ryla hesaplanmış ve açık tutulmuş. Ama a-teğ hattına sürülmekte «serbest» bırakılan iş-çiler için durum hiç de böyle değildi: öce-ler düşünülmüş hiç bir tedbir yoktur. Simdi herşey olup bitiklen sonra DISK ve başlı

sendikaların üst yönetimleri, bu işçiler için ne yapacaklardır? «Tutuklanma veya işinden atılan tüm DISK işyeri işçi ve temsilcileri maddi ve manevi sorumluluğu DISK'in gi-rimcesi altındadır» demek hiçbir şey değis-tirmez. Sürgelemede olan grevleri kaldırıp onlardan aktarılsak onları işten atılan iş-çilere üç beş yüz lira yardım bulunmak da bir «güvence» sayılmaz. Yoksa, DISK'in ku-rulmuş ılliktediri doğrultusunda hareketini sal-lamak işçi bağınıñki yurttaki kararsızla-vaziyet alanları, sosyalist sendikaların ıllistek kişilik olarak yaptıkları örgüt eli çalışmaya birer birer olarak kendi sendikalarında yü-rütenlerin ve eminde sonunda onları birlik oleceklerin çoğunluğu olduğu bu işçilerden, böyle bir yolla da olsa, kurtulduğu için, işye-ren kesimi ile birlikte DISK üst yönetimi de içten içe memnun mudur acaba? Eğer böyle ise, bu sonuç, oınla işçi bir «başarı» sayıl-malı, bütün bu hareketin kendileri için tek başarısı, ama kuskusuz geçici bir başarı. Dar-beyi yüzlerce olaydan yeni dersler de çıkar-mak bundan sonra daha bilinçli, daha kararlı olacaktır; bu işçiler ve temsileleri-nin yetistirmiş olan Türkiye koşulları ve so-syal hareketi ise, işten atılanların yerine ye-niye hareketi ise, işten atılanların yerine ye-nilerini yetistirecek, en kısa sürede yerlerini doldurmasını bilecektir.

Simdi konu ile uzaktan yakından ilgili herkeşin dikkatine yanıtını beklediği soru bu-dur: bir sendika olarak birinci göre ve olan, ıllistek kendin serbest bırakma kararları sonu-cu işerden çıkarılardan, geri alınmaları konusunda DISK üst yönetimi, İşveren Sen-dikaları Konfederasyonu ve MESS'e karşı ö-r-gütünü bütün ağırlığını koyacak, sonuç alma-yı gerçekten çalısacak mıdır? Bu sorunun kesin yanıtını alabilmemiz için henüz vakit erken; yalnız, son toplantılarda söylendiği tu-rarda, 16 Hürriyet gazetesinde «harekete ka-tılan» yalnız DISK işçileri imisince «DISK'in o zaman işyeri sayısı ile bağınıñ sayısını ve o zaman işten atılanlara bağun atılanları sayısını karşılaştırtıp neticede nitebi olarak da-ha az işçi karşıtıldığını ılleri sürülecek işi gö-rütümüne bu kıymı kütümüne gayretlerinin gösterilmesi, sorunun yanıtının ne olabileceği hakkında ilk ılluçları vermektedir.

GENEL BAŞKAN BORAN'IN DEMECİ: İNCE HESAPLAR, OYUN İÇİN OYUN

Direniz 21 Eylül günü son buldu; burju-vazinin karşı saldırısı bütün ağırlığıyla ken-di üst göstermeye başladı; 22 Eylül Çarşamba günü Genel Başkanımız Behice Boran, konu ile ilgili Partii girişlerini açıklayan aşağıdaki demeci verdi :

«İşçilerin, öncelikle kendilerini yönelik DGM yası tasarrufları karşı bir kaç günlük pro-testo hareketini bahane ederek, MC ıllikardan, sermaye simitini, işverenlerin istekleri doğ-rultusunda işçi simitini karşı yeni bir taarruz geçmiş bulunuyor. Protestocu işçilerin ve sendika yöneticilerinin gözetilince alınmaları, tutuklanmaları, DISK merkezinin araması, buna paralel olarak kitleleri isten atılma-ru taarruz ıllifadesidir: anti - demokratik baş-karlılıkların yoğunlaştırılması ve hukuka yarı-nı bir uygulama. Ülkemizin en yetkili hu-kuk kurumları ve otoriteler DGM yası tasarrufları ve simitini kadarki uygulamaları huku-ka karşı olmakla meşhurdur. Ama a-teğ direnmei yurttaki işçileri karşı karşıya getirmek hem avensel, hem Anayasal hu-puk gereğidir.

ULUSAL KURTULUŞ HAREKETLERİ

VE

GEÇİŞ SORUNU

•EMPERYALİZMİN SÖMÜRÜ VE ETKİ ALANI, ULUSAL KURTULUŞ HAREKETLERİ VE BU ÜLKELERİN GİDEREK BAĞIMSIZLIĞA KAVUŞMALARI DOLAYISIYLA DA SARISINTI GEÇİRMEKTE, DÜNYA, EMPERYALİST SİSTEM İÇİN GİTTEKTE GÜVENSİZ DURUMA GELMEKTEDİR.

PARTİ PROGRAMINDAN

•DEVLET KAPİTALİZMİ İLE SOSYALİST İÇERİKLİ DEVLETLEŞTİRME VE DEVLET SEKTÖRÜNÜ AYIRAN TEMEL ÖLÇÜ, DEVLETİN VE DEVLET MÜLKİYETİNDEKİ İŞLETİMLER SEKTÖRÜNÜN HANGİ SINIFIN VEYA SINIFLAR İTTİFAKLARININ KONTROL, DENETİM VE HİZMETİNDE OLUĞUDUR, NE ÇEŞİT BİR İLİŞKİLER DÜZENİNİ AMAÇLADIGIDIR.

PARTİ PROGRAMINDAN

bulunan sosyalist ülkeye katkı; öte yandan, sosyalist ülkenin ve kapitalist ülkeler için sınıfların kurtuluş hareketlerine gösterecekleri dayanışma sosyalistler tarafından enine boyuna tartışıldı.

Tartışmalar, ulusal kurtuluş hareketlerinin niteliği ve konumu konusunda iki açıklıkla getirildi. Bunun sonucunda şöyleydi:

Sömürge ve yarı sömürge uluslardaki kurtuluş hareketleri, öz olarak burjuva demokratik bir niteliğe sahiptir. Bu ülkelerin burjuvazisi, emperyalizmin ve yerli gericiğin frenterinden armarak, bağımsız bir gelişme yolunun açılması isteseyebilir. Emekçi halk sömürgeciğin getirdiği barbarlık ve horlanmadıktan kurtulmak, sefalet çemberini kırmak istiyor.

Sosyalistler, hareketin bu anlamda burjuva demokratik niteliğini kabul etmekle birlikte, burada takılıp kalmamalıdır. Yasadıkları dönemin koşullarını değerlendirdiler. Bu koşulların sonucunda, burjuva demokratik öze sahip bir hareketin, burjuva demokratik devrimlerden farklı bir niteliğe kavuştuğu saptandı.

Bunun açıklaması da şöyle: Emperyalizm, kökleri ile bu ülkelerin içinde nüfuz eden bir sistemdir. Emperyalizm aşaması, kapitalist ülkelerde yol açtığı köklü değişikliklerle kalmamakta. Dünya ölçeğinde de değişik koşullar yaratmaktadır. Bu nedenle, emperyalizm öncesi dönemde güçlü burjuva demokratik hareketin, bu nitelikleri ile, emperyalizm döneminde herhangi bir ülkede yaşanması olanaksızdır. Sömürülen ülkeler söz konusu olduğunda ise bu ülkelerde emperyalizm, burjuvaziyi kendine tatil hilmakata ve kurtuluş hareketlerine ihanet edeceği nesnel koşulları yaratmaktadır. Bu nedenle sömürge ülkelerdeki burjuva demokratik hareket, geçmiş yüzyılların burjuva devrimlerine kıyasla, halk kitlelerinin birliğine bağlılığı çok daha ön plana çıkmaktadır. Buna karşılık, söz konusu burjuva devrimlerine kıyasla, burjuvazinin öncü ve birleşici rolü ise daha geri plana itilmektedir.

Yine bu verilerin bir sonucu olarak, ulusal kurtuluş hareketleri, burjuva demokratik devrimlerin tersine, yer yer anti kapitalist bir niteliğe de kazanabiliyorlar. Bir başka deyişle, bir toplumsal düzen olarak, kapitalizmin ortadan kaldırılması hedef alan ve bunun yolunu açtığı çok bilen unsurlar hareketin içinde yer almaktadır.

Bu özellikleri nedeni ile, önünde burjuva demokratik bir nitelik ve buna da aynı potansiyeli taşıyan kurtuluş hareketlerine, o dönemin sosyalistleri, **ulusal demokratik hareket** tabirini vermişlerdir.

Bilimsel sosyalizmin, ulusal kurtuluş hareketlerinin niteliği ve konumu konusunda getirdiği iki açıklıktan biri, budur:

ULUSAL KURTULUŞ SÜRECİNDE SİYASAL KURTULUŞ

O dönemin koşulları, ulusal kurtuluş sorununu ele alması biçimi konusunda başka açıklıklar da getirmişti.

Ulusal kurtuluş, sosyalizme geçiş dek uzanan bir süreçtir. Sömürge boyunduruğundan kurtuluşun siyasal bağımsızlığın elde edilmesi, bu sürecin ilk aşamalarında bittirir. Ulusal kurtuluş, siyasal bağımsızlığın elde edilmesi ile sona ermemektedir. Buna rağmen, 20. yüzyıl başlarının koşulları, siyasal bağımsızlık ve siyasal bağımsızlık için mücadele sorunlarını ön plana çıkarmıştır. Dolayısıyla, sosyalistler arasında tartışmaların odak noktasında da anti emperyalist mücadele, siyasal bağımsızlık için verilen mücadelede sınıfların mevzilenmesi sorunu olmuştur.

Siyasal kurtuluşu sağlayan ülkelerin bundan sonra izleyecekleri yolu tartışmak üzere, o dönemde iki deney vardır. Bunlar, orta Asya Cumhuriyetleri ve Türkiye'dir. Çarlık Rusya'nın sömürgeci duruşunda bulunma, Türkistan, Kazakistan gibi orta Asya Cumhuriyetleri, Ekim devrimi ile sömürge boyunduruğundan kurtuldu. Türkiye, kurtuluş savaşından sonra siyasal bağımsızlığa sahip ulusal bir devlet oldu.

Türkiye, kapitalist gelişme yoluna girdi. Türkiye deneyinin geçmişi ve bugünü bilinmektedir.

Buna karşılık, Türkiye'den çok daha geri durumdaki orta Asya Cumhuriyetleri, kapitalist gelişimi atlayarak sosyalizme yöneldiler. Gündüzdeki sonunların önünü de bu iki farklı deney oluşturuyor. Gündemde olan sorun, bu farklı gelişme hang faktörlerin yol açtığına açıkaramaktır. Bu sorun, bugün de ulusal kurtuluş hareketlerine ilişkin sorunların odak noktasını oluşturmaktadır. Özü aynı kalmakla birlikte sorunların önünde ele alması baş farklılıklar çok önüne almayı gerektiriyor. Bunun şöyle: 1) 20. yüzyıl başlarından farklı olarak, dünya sosyalist sisteminin ortaya çıkması, ulusal kurtuluşun sosyalizme geçiş sürecini etkilemektedir; 2) Yine 20. yüzyıl başlarından farklı olarak, sömürgeciğin yerini -yeni sömürgeciğin- alması ve emperyalizmin perileme döneminde olması ulusal kurtuluşun sosyalizme geçiş sürecini etkilemektedir.

Ulusal kurtuluş hareketi, gündüzünde, emperyalist egemenliğin yeni biçimleriyle mücadele etmek gibi karmaşık bir görevle karşı karşıyadır. Emperyalizm, sömürge sistemi üzerinde doğrudan egemenlik kesin olarak yitirdikten sonra, sömürü ilişkilerini sürdürülebilmek için -yeni sömürgeci- adı verilen yeni bir politika yürütmeye başlamıştır.

Yeni -sömürgeciğin temelinde, emperyalizmin geri ülkelerdeki sömürücü emfatis stratejik bir ittifak kurarak, sömürdünü uluslarla birlikte sürdürmesi yataktadır. Bunun için de çokça kapitalist gelişimin ilk aşamalarında bulunan bu ülkelerde dışa bağımlı bir burjuva sınıfının gelişmesine destek olunmakta, bu burjuvazinin ve diğer sömürücü güçlerin ittifakı alması desteklenmekte, ulusal kurtuluşun ilk aşamalarında öncülük görevi yapan, burjuvazinin milliyetçi kesiminin ve demokrat küçük burjuva kadroların iktidardan tasfiyesine çalışılmaktadır. İkinci olarak, güçlü bir burjuvazinin bulunmadığı ülkelerde, çoğunlukla küçük burjuvaziden ve köylülükten gelen iktidardaki ulusal ve demokratik güçler işi sınıfına karşı düşmanca davranışla tilmekte, proletaryanın politik gelişimi engellenmeye çalışılmakta, ulusal kurtuluş devriminin anti - kapitalist bir öz kazanması için çalışmaktadır.

Yeni sömürgeciğin ekonomik alanında uygulamaları gelince. Geri kalması ülkelerine eskisi kadar doğrudan doğruya giremeyen tekeller bugün aynı yöre tekelci devlet aracılığıyla dolaylı olarak yapmaya çalışmaktadırlar. Bu amaçla çok uşulu tekel birliklerinin yanı sıra, tekelilerin politikalarını uluslararası düzeyde denetlemek için görevli AET, OECD, Dünya Bankası, Para Fonu gibi -tekelci devlet birlikleri- ortaya çıkmıştır. "Yardıma", ikili anlaşmalar, ortak yatırımlar gibi yollarla emperyalizmin kaybettiği insiyatif geri kazanılmaya çalışılmaktadır.

Son olarak geri ülkelerin başlırının askeri bloklara sokulması, bu ülkelerin arasında anlaşmazlıkların kızıştırılarak gerginliğin artırılması, gerici rejimlerle yönetilen ülkelerin ileri ülkelere karşı saldırıya sokulması yeni -sömürgeci-politikanın unsurlarıdır.

DENEYLER, VERİLER VE SONUÇLAR

20. yüzyıl başlarından bu yana, ulusal kurtuluş hareketleri, yeni boyutlar kazanarak sürüyor. Siyasal bağımsızlıklarına kavuşan Türkiye, Hindistan ve Çin birçok sömürge ve yarı sömürge ülkeleri izledi. Dünya emperyalizminin sömürgeci sistemi köktü. Emperyalizm, Asya'da büyük darbeler yedi. Hindicini yitilendikten sonra, Afrika'daki gerici devletler birliğini izledi. Bir çok genç ulus, emperyalizmin açtığı siyasal boyunduruğundan kurtuldukları dünya ahnesindeki yerini aldı.

Çok geniş kapsamlı genellemelerden kaçınmakla birlikte, ortada belirli sonuçlar çıkarmaya yetecek kadar deney vardır. Bu deneylerin sonuçlarında, üç temel sonuç vardır:

Yeni ulusal kurtuluş hareketi süredir ilk aşamasında, hareketin başarısı için proletaryanın öncüllüğü mutlak bir zorunluluk değil. Türkiye, Hindistan, Afrika'nın genç ülkeleri, ve diğer geri çok uluslu, siyasal bağımsızlıklarına proletaryanın öncüllüğünde kavuşmadılar. Özellikle koşullar bir yana, kimi ülkelerde böyle bir öncüllük için en başta işçi sınıfının sayısal etkinliği olmak üzere nesnel koşullar bile yoktur.

Ancak, en az bu sonuç kadar geçerli bir başka sonuç daha var. Siyasal bağımsızlık, proletaryanın ve onun partisinin öncüllüğünde de kazanılabilir ve böyle olduğunda, sosyalist devrimle anti emperyalist devrim çakışır, içiçe geçer ve bundan sonraki aşamada sosyalizme geçiş süreci başlar. Çin'in, Vietnam'ın ve Kore'nin, Kuba'nın deneyleri bunu göstermektedir.

Sorun, çok açık olan bu iki sonuçla kaplanmaktadır. Ortada değerlendirilmesi gereken bir çok başka deney bulunmaktadır. Bu deneyler yıllar önce siyasal bağımsızlığa kavuşup bu kez yeni sömürgeciğin ekonomik, siyasal -ideolojik ve askeri mevzilerine giren ülkelerle, bağımsızlıklarına yeni kavuşup sınıf mücadelesinin ön plana çıkmasına başladığı genç ülkelerle ilişkilidir.

Bu noktada hemen bir saptama yapmak gerekmektedir. Bugün emperyalizmin ekonomik, ideolojik, siyasal ve askeri mevzilerine giren ülkelerin bir bölümü, siyasal bağımsızlıklarını uzun yıllar önce elde eden ülkelerdir. Örneğin Latin Amerika ülkeleri ve, Türkiye bu gruba girer. Bu ülkeler, bağımsızlıklarını yeni kazanan yakın geçmiş sömürge ülkelerine kıyasla çok farklı özellikler taşımaktadır.

En başta, bu ülkeler uzunca bir süredir emperyalizme bağımlı kapitalistleşme sürecinin içindedir. Gelişim çarpık ve dışa bağımlı bile olsa, kapitalizmi birleştiren temel göstergeler bu ülkelerde gözlenebilmektedir. Bu açıdan bu ülkeler diğerlerinden büyük farklılıklar gösterirler. Bu farklılıklar rakamlar düzeyinde göstermek mümkündür. Ancak rakamlardan da anlaşılan olan, onları tamamlayan başka göstergeler de vardır.

Kapitalistleşmenin ortaya çıkardığı en önemli sonuçlardan birisi güdü. Bu ülkelerde, siyasal gelişiminin belirleyici gücü olarak iki temel sınıf, burjuvazi ve proletarya ön plana çıkmıştır. Başka bir deyişle, alınan politik - ekonomik kararlarda, sınıf mücadelesinde, siyasal davranışlarda burjuvazi ile proletarya arasındaki çelişki belirleyici rol oynamaktadır. Diğer bütün çelişki ve ilişkiler, bunun yanı sıra (ikinci dercede) kalıyor ve son çözümleninde bu çelişki tarafından belirleniyor.

Örneği açmak mümkün: Bağımsızlığa yeni kavuşan genç ülkelerde, emek - sermaye çelişkisinin ve bu çelişkinin kaynağı olan sınıfların birleşmaması bir yana, (çünkü bu ülkelerde işçi sınıfı gercek nitelik açısından gerekçe siyasal olarak güçsüzdür) sömürdücü sınıflar arasında belirli bir netleşme bile yoktur. Yani, egemen sınıflar arasında, belirli bir kesim, diğerlerine ekonomik ve politik bir üstünlük sağlamış değildir. Sanayi burjuvazisi, toprak sahipleri ve ticaret burjuvazisi arasında bir gelişimin birleşicisi olarak henüz ön plana çıkmamıştır. Bu anlamda bir gelişimsiz söz konusu değildir. Buna karşılık, kapitalistleşmenin güçlü olduğu ülkelere, örneğin Türkiye'de, egemen sınıflar arasında, büyük burjuvazinin etkinliği ve belirleyiciliği açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Ekonomik ve siyasal gelişmeler, son çözümleninde, büyük burjuvazinin çıkar ve terahileri belirlemektedir.

Küçük burjuva aydın kesiminin işlevi de bu konuda ayrı bir göstergedir. Kapitalizmin çok gerici bir gelişme olduğu uluslarda, orta sınıf aydınlarının bağımsız girişimleri ve etkinlikleri hayli önemli iken, diğerlerinde orta sınıf aydınları bağımsız işlevlerini yitirmiş durumdadırlar. Bunların yönelimini ve konumunu da burjuvazi ile proletarya arasındaki çelişki belirlemektedir.

Farklılıklar üst yapı kurulumlarında da kendini göstermektedir. Kapitalizmin gelişimindeki ülkelere milliyetçilik hatta din, yer yer anti emperyalist çıkış ve girişimler için bir hareket noktası oluşturalabilirken, Türkiye'nin de içinde bulunduğu birinci grup ülkelere, bu kurulumlar bütünüyle emperyalizmin, yerli kapitalizmin, siyasal gericiğin mevzileri içinde yer alıyorlar. Kapitalistleşmenin ulaştığı boyutlar, burjuvaziyi, her türlü siltahat kendi çıkarları için yararlanılabilecek deneyimi kazandırmış bulunuyor.

Bunlar, önemli veriler ve önemli göstergelerdir. Bu veriler ve göstergeler şu sonuca işaret ediyor: Kapitalistleşme sürecinde bir ölçüde de olsa belli bir yol almış olan ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu birinci gruptaki ülkelerin sosyal kurtuluşu, yani emperyalizmin nüfuz ve etki alanında çıkıp bağımsız gelişme yoluna girebilmeleri, ancak ve ancak işçi sınıfının siyasal iktidarda tayin edici güce olması ile mümkündür. Bu ülkelerin kurtuluşu, ancak ve ancak sosyalist mücadele ve sosyalist devrim ekleninde gerçekleştirilebilir. Gerçi, bütün ülkeler için böyle değildir. Ancak, bu ülkelerde şu anda gündemde olan temel çelişki ve çelişmeler çelişkidir. Bu ülkelerde şu anda gündemde olan mücadele ve çözüm de sosyalist eklenimdedir.

Bir başka deyişle, bu ülkelerin önündeki sorun, kapitalist gelişimdir.

Çağımız, kapitalizmin sosyalizme geçiş çağıdır ve 1917 Ekim sosyalist devrimi ile başlamıştır. 1917 Ekim sosyalist devrimi, insanlık tarihinde yeni bir çağ açmıştır. Daha sonra yeni yitilerde sosyalizmin kuruluşu ile birlikte, sosyalizm, bir dünya sistemi olmuştur. Sosyalist ülkeler bugün sosyalist sistem olarak, dünya devrimci sürecinin belirleyici ögesiini oluşturmaktadır.

Çağımızın kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı oluşu, yalnızca sosyalist devrimi gerçekleştirip sosyalizmin kuruluşuna geçen ülkelerin varlığı ile sınırlı bir olgu değildir. Sosyalist sisteme birlikte, başka olgular da çağımızın niteliğini ve yönünü belirlemektedir. İşçi sınıfının dünya ölçeğindeki mücadelesi ile ulusal kurtuluş hareketleri, çağımızın diğer belirleyici öğeleridir.

Ulusal kurtuluş hareketi emperyalizme sömürülen ülkeler arasındaki çelişkinden kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi emperyalizm 19. yüzyılın sonlarında kapitalizmin anavatanı ülkelere sermayenin ileri düzeyde yoğunlaşması ve toplulasması sonunda ortaya çıkmıştır. Bu düzeyde yoğunlaşma tekelci sermaye yeni kaynaklar ve yatırım alanları bulmak amacıyla, iç pazarın gelişmediği, nüfusun büyük çoğunluğunu tarımla uğrattığı ve emeğin çok ucuze olduğu, toplumsal gelişimin geri aşamalarından bulunan ülkelere doğru yayılmaya başlamıştır. Tekelci sermayenin siyasal, askeri v.b. her türlü destetiyle gelişen bu saldırısı geri ülkelerin ekonomik - politik - askeri araçlarla bir sömürge haline getirilmesine sonuçlanmıştır. Emperyalizmin sömürge sistemi bu şekilde oluşmuştur. Böylece sömürge ve yarı sömürgeçler dünya kapitalist sisteminin bir parçası haline gelmiştir. Ancak emperyalist güçlerin, tekelci sermayenin bu ülkelerdeki egemenliği ve sömürsüzi önünü geriletti mahkum etmiş, emperyalist sömürü ile bu ülkeler arasındaki çelişkiyi derinleştirerek ulusal kurtuluş devrimlerinin objektif temellerini hazırlamıştır.

Bu nedenle ulusal kurtuluş hareketleri objektif olarak emperyalizmi hedef almaktadır. Ulusal kurtuluş hareketinin her başarısı emperyalizmi geriletmektedir. İçeride dönmüş ya da demokratik hareketlerden ve sosyalizme yönelmeye adaydır. Dolayısıyla bu hareket dünya işçi sınıfının doğal mütefakkiri. Ulusal kurtuluş hareketleri dünya sosyalist sistemi ve kapitalist ülkeler işi sınıfı ile birlikte dünya devrimci sürecinin bütününe katkıda bulunuyor olmaktadır.

Gerçekten Dünya Sosyalist Sistemi, kapitalist Ülkeler İşçi Sınıfı ve Ulusal kurtuluş mücadelesi birbiriinden ayrı, bağımsız ya da kendi başlarına gelişen süreçler değildir. Tam tersine, aralarında bir birlik vardır, birinin gelişmesi ve yeni mevziler kazanması, diğerlerine bir bir bütün olarak dünya devrimci sürecini etkilemektedir. Dünya sosyalist sisteminin belirleyici etkisiyle bir bütün olarak dünya devrimci süreci gelişmekte, kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinde ilerli adımlar atılmaktadır.

Bu üç temel öge arasındaki birliğin somut örnekleri heran karışımıca çıkmaktadır. Emperyalizmin siyasal, askeri, ekonomik ve ideolojik mevzilerinden kopan bir ülke, emperyalist sistemin gerilemesine yol açarak, dengeyi emperyalist sistemin aleyhine değiştiriyor. Buna karşılık, dünya sosyalist sisteminin, gerek siyasal kurtuluş aşamasında gerek bundan sonraki aşamada azgelişmiş ülkelere uzattığı yardım eli, bu ülkelerin bağımsız siyasi ve ekonomik gelişimine katkıda bulunmuştur.

Emperyalist - kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının mücadelesi, sömürülen ülkelerdeki direnişten yana çıkarak, emperyalist ülkelerin saldırılarını önlemektedir. Aynı şekilde, dünya sosyalist sisteminin varlığı, emperyalist ülkelerin azgelişmiş halklarına karşı girişileceği saldırılar karşısında caydırıcı bir rol oynamaktadır. Bir başka deyişle, dünya devrimci sürecini oluşturan öğelerin birliğinin bazı somut örnekleridir. Bu birlik, Türkiye İşçi Partisi programında -ulusal kurtuluş hareketleri ve devrimleri, objektif olarak, dünyadaki kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinin bir parçasıdır- sözleriyle ifade ediliyor.

Bu nitelikleri ile, dünya devrimci sürecinin temel öğelerinden birini oluşturan ulusal kurtuluş hareketleri, geçmiş ve bugünkü konumu ile, üzerinde dikkate durulması gereken bir niteliği taşıyor. Özellikle gündüzünde, ulusal kurtuluş hareketlerinin niteliğine ilişkin tartışma ya da küçümseme görüşleri ileri sürüldükçe bir ortamda, konuya ilişkin bazı temel kavramları açıklığa kavuşturmak gerekiyor.

Bunun için önce, sorunu tarihsel gelişimi içerisinde ele almakta yarar vardır.

20. YÜZYILIN BAŞLARINDA SORUNUN ELE ALINIŞI

Azgelişmiş sömürge ulusların dünya emperyalizme başkaldırdıkları, yeni bir olgu değildir. Sömürgeleştirilmiş ya da yarı sömürge durumdaki ulusların mücadelesi ilk sosyalist devrim ile başlamış ve çağımızda da devam etmeye başlamıştır. Bu açıdan bakıldığında, başta sömürü etmiş, bütünüle, çağımızın bağından titişen, dünya devrimci sürecinin belirleyicisi olarak ortaya çıkmaktadır.

O dönemin sosyalistleri de sorunu bu boyutları ile ele aldılar. Bir yandan ulusal kurtuluş hareketlerinin gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketine ve o dönemde çok yönlü saldırı altında

sayfa 8

İSVEÇ SEÇİMLERİNİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Geçtiğimiz günlerde yapılan İsveç genel seçimleri sonucunda İsveç Sosyal Demokrat Partisi, seçici partiler karşısında yenilgiye uğradı. Böylece 44 yıllık sosyal demokrat iktidarı yıkılmış oldu. Son seçimlerde İsveç Sosyal Demokrat Partisi, oyların % 43,1'ini toplayarak 152 milletvekili çıkardı. Buna karşılık sağ cepheyi oluşturan 3 siyasi parti, toplam oyların % 50,6'sını alarak 180 milletvekili kazandı. Seçim sonuçları büyük sürpriz olarak karşılanmadı. Çünkü, seçim öncesinde yapılan tahminlerde, Sosyal Demokrat Parti'nin seçici partiler karşısında yenik düşeceği belirtiliyordu. 1970 seçimlerinde de Sosyal Demokrat Parti 20 milletvekili kaybederek, ancak 165 milletvekili çıkarmıştı.

İsveç'te Sosyal Demokrat Parti'nin seçimlerde uğradığı yenilginin ve iktidarı kaybetmesinin anlamı nedir? İsveç seçiminin sonucu neden bu denli ilgi topladı? Bunun en başta gelen nedeni şudur: İsveç öteden beri «demokratik sosyalizm» in, sosyal demokrasinin başarılarının en somut örneği olarak gösteriliyordu. Hatta, bazı çevreler daha da ileri giderek İsveç'in ekonomikalandaki başarılarını, sosyal politika alanında gerçekleştirdiklerini belirtip, «İsveç Sosyalizmi», ne övgüler düzüyorlardı. Bunu yaparken de asıl amaçları sosyalist ülkelerin başarılarını ve kazanımların gözden düşürmek, hiç değişe geri plana itmek idi. İsveç örneği sözde kapitalizme ve öde kurulu sosyalist sisteme karşı çıkan «üçüncü yol» arayışlarının dört elle sarıldıkları cankurtaran simidi oluyordu. İşte büyük ölçüde bu nedenlerle ki, İsveç seçimlerinin sonucu gerek bütün dünyada gerekse ülkemizde büyük ilgi topladı. Ülkemizde, sağ basın bile İsveç sosyal demokratlarının yenilgisini sevinçle karşılarken, son yıllarda «İsveç Sosyalizmi» ne büyük ilgi duyan CHP'ye ve lideri Ecevit'e alaylı imarlarda bulundu.

«İSVEÇ TİPİ SOSYALİZM». ÜZERİNE

«İsveç sosyalizmi» gerçekten, kapitalizm ve bilimsel sosyalizmin dışında, bir «üçüncü yol» muydu?

İsveç'te kırkdoğ yıldır iktidarda bulunan Sosyal Demokrat Parti'nin gerçekleştirmekle övündüğü «demokratik sosyalizm» in kapitalizmden farklı bir yanı var mıydı? «Kıryıllık» İsveç örneği gerçeğin hiç de böyle olmadığını göstermektedir.

İsveç'te, Sosyal Demokrat iktidar sosyal politika alanında işçi ve emekçi kitleler yararına bazı uygulamalar gerçekleştirmiştir. Uluslararası politikada tarafsızlık ilkesini benimsemiş, örneğin, Amerika'nın Vietnam'a saldırısını, Şili'deki faşist darbeyi ve cunta hükümetini şiddetle kınamıştır. Ayrıca Ortak Pazar'a girmeyi reddetmiştir. Ancak, İsveç'te «demokratik sosyalizm» in, «gelştirilmesi» ve «güçlendirilmesi» bu ülkeyi «sermaye için bir cennet» yapmıştır. Gerçekten bugün, İsveç sanayisinin % 96'si özel sektöre aittir. Bazı alanlarda, örneğin, gemi tasımacılığı ve yapımı dalında bu oran % 99'a çıkmaktadır. Ülkede 4000'in üstünde milyoner bulunuyor.

İsveç'de tekellerin büyümesi konusunda, İsveç Sosyal Demokrat Partisi'nin kongresinden önce 1975 ağustosunda yayınlanan bir raporda önemli açıklamalarda bulunulmuştur. Rapora göre İsveç'deki tüm çalışanların % 37'si, önde gelen 25 mali grubun sahip olduğu işletmelerde çalışmaktadır. Bu oran on yıl önce % 28 idi. Bu gelişme, ülkede tekellerin egemenliğinin arttığını en açık kanıttır. Ülkede sermayenin egemenliği o derece artmıştır ki, birçok İsveç sosyal demokratı bile bu koşullar altında işçi sınıfının durumunu güçlendirmek için hiçbir «umudun» kalmadığını samimi olarak kabul etmektedir. İsveç Sosyal Demokratların geçen yılı kongresinde delegesi T. Larsson «Bugün özel sektör işçi sınıfına bütün koşullarını kabul ettirmektedir» demiştir. İsveç'de nüfusun % 6'sını oluşturan büyük burjuvazi ve toprak sahipleri, bakanlıklar ve diğer devlet dairelerinin % 80'ini ele geçirmiştir. İşçi sınıfı nüfusun yaklaşık yarısını oluşturunca, yüksek öğrenim gençliği içinde işçi sınıfından gelenlerin oranı % 1'dir. Ayrıca İsveç'de çalışan kadınların % 70'i asgari ücret almaktadır.

Bu gerçeklerden ortaya çıkan sonuç şudur: İsveç sosyal demokrat iktidarı, sosyalizmin en temel özelliği olan üretim araçlarının toplumsal mülkiyetini gerçekleştirmemiştir. Bütün gelişmeler, ülkede tekeli devlet kapitalizminin giderek güçlendiğini göstermektedir. **SOSYAL DEMOKRASİNİN İDEOLOJİSİ**

Özellikle Batı Avrupa ülkelerinde Sosyal Demokrat partiler önemli birer politik güç olmaya devam ediyorlar. Avusturya, İngiltere, Danimarka, Norveç (ve yakın zamana dek İsveç'te) Sosyal Demokrat partiler tek başlarına iktidarda bulunuyorlar. Batı Almanya ve Hollanda'da ise iktidarda bulunan koalisyonların en güçlü partileri sosyal demokrat partilerdir. Batı Avrupa sosyal demokrat partileri seçimlerde yaklaşık 80 milyon oy almaktadır.

Sosyal demokrat partilerinin ideolojik konuları nedir? Herseyden önce sosyal demokratlar bilimsel sosyalizmi benimsemeler ve

ideolojik «tarafsızlıklarını» ilan ederler. Sosyal demokrat partiler iclerinde değişik sınıf ve tabakaları barındırdıkları için gerek kendi iclerinde, gerekse sosyal demokrat partiler arasında ideolojik bir bütünlük yoktur. Sosyal demokrat partiler ideolojik ve politik konularda ve toplumsal gelişmenin temel sorunları karşısında çok değişik görüşleri iclerinde barındırırlar. Bu nedenle sosyal demokrat partilerin içinde sol, merkez, sağ gibi değişik akım ve eğilimler, gruplar bulunur.

Sosyal demokrasi, kurulu sosyalist sisteme karşı «demokratik sosyalizmi» ileri sürmektedir. «Demokratik sosyalizm» in savunucuları kendi «demokratik» modellerinin kapitalizmden farklı bir sistem olduğunu savunurlar, Sosyal Demokratlar, sosyalizme kapitalizm arasında bir «üçüncü yol» bir «orta yol» arar görünmektedirler. Ama sosyal demokrat partilerin eylemlerinde ve uygulamalarında bu durumu kanıtlayacak bir delil yoktur.

Demokratik sol düşünce ve bütün sosyal demokratlar, önemli bir noktada birleşirler: Burjuva toplumunda sınıf mücadelesini reddetmek. Sosyal demokrat partiler, kapitalist sistemin özüne ve temellerine karşı çıkmamakta, yalnızca kapitalizmi «iyileştirmek», «düzeltmek» ve «modernleştirmek» istemektedir. Bilimsel sosyalizmin sosyalist devrim öğretisine, «kapitalizmin reformlar yoluyla sosyalizme dönüştürülmesi» düşüncesiyle karşı çıkmaktadırlar.

«Sosyal ortaklık» ve «işçilerin yönetime katılması» düşüncesi, yani burjuvaziyle sınıfsal işbirliği, sosyal demokrasinin ideoloji ve politikasının belirleyici çizgisidir. Sosyal demokratlar, gelişmiş kapitalist ülkelerin sosyal düzeninden söz ederken «kapitalist» deyimini kullanmaktan kaçınıp, bu düzeni «refah toplumu», «sanayi toplumu», «pazar toplumu» olarak isimlendirirler.

Sosyal demokratlar kendi sosyalist «modellerini» politik demokrasi (muhalefet hakkına sahip çok partili sistem), ekonomik demokrasi (özel kapitalist mülkiyetin bulunduğu bir karma sistem) ve sosyal demokrasi (fırsat eşitliği, sosyal adalet, daha iyi yaşam) olarak tanımlanmaktadır. Böylece, sosyal demokrat, ideoloji, özgürlük, adalet, dayanışma, eşitlik gibi kavramlara sınıfsal olmayan, soyut tanımlar getirmektedir.

Resmî belge ve bildirilerinde sosyal demokrat liderler, belli başlı uluslararası sorunlarla ilgili olarak ne emperyalizmi ve ne de sosyalist dünyanın yanında saf tutmadın, «orta yol» izlemek istemekte ve «tarafsızlıklarını» ilan etmektedirler. Ancak, özellikle iktidarda bulunan İngiliz ve Batı Alman sosyal demokratları, Güney Amerika'nın ve Afrika'nın emperyalist sömürüsüne büyük ölçüde katılmakta ve bu yörelerde emperyalizmin «sol eli» olarak hizmet görmektedir. Ayrıca 1950'li yıllardaki «soğuk savaş» döneminde, sosyal demokrat iktidarlar Avrupa'da sosyalizm düşmanlığının başını çekmişlerdir.

KAPİTALİZMİN BUNALIMLARI VE SOSYAL DEMOKRATLAR

Özellikle 1970'li yıllarda, sömürüye dayanan kapitalist sistem büyük ve derin bunalımlar içine girmiştir. Kapitalizm, enerji, para, mali ve ekonomik bunalımlar içinde bocalamaktadır. Burjuva ideoloji ve kültüründe, emperyalistler arası ilişkilerde ve gelişmiş kapitalist ülkelerle, üçüncü dünya ülkeleri arasındaki ilişkilerde gelişmeler artmıştır.

Batı Avrupa'nın sosyal demokrat liderleri, çok kısa bir süre öncesine dek kapitalizmin «köklü değişikliklere» uğradığını, «birçok illetinden» kurtulduğunu ileri sürüp, böylece kapitalizmi, «demokratik sosyalizme» dönüştürmek için sosyal demokratların küçük bir çabasının yeteceğini ileri sürerlerken, bugün kapitalist sistemin içinde bulunduğu zor durumu kabul etmektedirler.

Batı Avrupa sosyal demokratları, kapitalizmin içine düştüğü bu sürekli ve çok yönlü bunalım karşısında çaresiz kalmaktadırlar. Örneğin Avusturya devlet başkanı Bruno Kreisky, 1975 sonlarında Batı Alman Sosyal Demokrat Partisi lideri Willy Brandt ve İsveç Sosyal Demokrat Partisi lideri Olaf Palme ile yaptığı toplantıda şöyle yakınmıştır: «İşlerin iyi gittiği dönemde sosyal demokratlar pazar ekonomisine bel bağlamakta fazla acele ettiler».

Batı Avrupa sosyal demokratlarının, kapitalist sistemi içinde bulunduğu bunalımdan kurtarmak için öne sürdükleri çareler, çözüm yolları işçi ve emekçi kitlelerinin temel çıkarlarına ters düşmektedir. Sosyal demokrasi gerçekleştirmekle her zaman övündüğü sosyal politika uygulamasında (işçi ve emekçi kitlelerin çıkarı doğrultusunda bazı sosyal reformlar konusunda) geriye dönüşler yapmak istemektedir. Sosyal demokrat hükümetlerin bunalıma karşı önerdikleri reformlarda tekellerin çıkarları özellikle gözetilmektedir. Sosyal demokratlar ekonomik sorunlara tamamen kapitalist yöntemlerle çözüm aramakta ve egemen sınıfların temel çıkarlarına dokunmamaya dikkat etmektedirler. Bunalımın bütün yükünü halkın sırtına yüklemek istemektedirler.

Bu nedenle sosyal demokrat partiler, emekçi halkın desteğini yitirmektedir.